

UNIVERSITETET
I OSLO

Betalingsformidling fra sjekkloven til betalingsdirektivene

Bergen/Rosendal seminaret

Det var en gang ...

- ... Da det fantes penger
- De forsvant lenge før finanskrisen og covid

N. 278

Nr. 2000

AKTIEBREV

AKTIESELSKAPET ELECTRON

(Inngitt den 17. juni 1912)

De hære Lant Spørre

har erhvervet 1 — en — aktie i E.S. Electron, hvis parlydende er 500.00
= fem hundrede kroner = en full industrial, utvirket og færdig aktie, som
gjælder alle de retsforhold, selskabet vedtager og utviker til enhver tid
efter.

E.S. Electron virksomhet omfatter fabrikation og forhandling av elek-
triske artikler av enhver art, elektrisk installasjonsarbeid og lignende.

Udgitt den 17. april 1912.

Aktieselskapet ELECTRON

A. W. Sandness

G. Matheson

Betalingsmidler og betalingsinstrumenter

- Finansavtaleloven § 1-5:
 - (4) Med **betalingsmidler** menes i denne loven pengesedler og mynter samt innskudd og kreditt på konto og elektroniske penger som definert i finansforetaksloven § 2-4 annet ledd eller regler gitt med hjemmel i finansforetaksloven § 2-4 tredje ledd.
 - » **Verdiene vi betaler med ≈ Penger**
 - (2) Med **betalingsinstrument** menes i denne loven en personlig innretning eller et sett av fremgangsmåter som er avtalt mellom kunden og betalingstjenesteyteren og benyttes for å iverksette betalingsoppdrag.
 - » **Det vi bruker for å initiere transaksjoner med betalingsmidler**

Penger

- F.A. Mann: A strictly legal definition:
 - «It is suggested that in law the quality of money is to be attributed to all chattels which, issued by the authority of the law and denominated with reference to a unit of account, are meant to serve as universal means of exchange in the State of issue.»

Penger

- F.A. Mann: A strictly legal definition:
 - «It is suggested that in law the quality of money is to be attributed to all chattels which, issued by the authority of the law and denominated with reference to a unit of account, are meant to serve as universal means of exchange in the State of issue.»
- En økonomisk definisjon:
 - Sedler og mynt (tvungne betalingsmidler)
 - Bankinnskudd som kan disponeres med betalingsinstrument
 - Kreditter som kan disponeres på denne måten.

Penger i dag - kontopenger

- Likvide fordringer på en kredittinstitusjon: Innskudd
 - Hvor likvid?
- Kreditter man kan trekke på
- Betalingsgarantier i oppgjørssystemene?
- Kan likvide garantier, «on demand» garantier også regnes med?
- Vanskelig å trekke en grense mellom fordringer på en kredittinstitusjon og likvide garantier fra en kredittinstitusjon

Viktige skiller

- Betaling: Overføring av betalingsmidler
- Registrering av transaksjoner som skal betales + fakturering.

Betal med skiltet

DRIVSTOFFYLLING GJORT ENKELT

Last ned Circle K
EASY FUEL-appen

CIRCLE

N 3LOH 22A

N FCK MDG

N HIT3LR

N AHOLE

911 WTF

N JUTT 1

N MILF69

N KUK7K

Identifikasjon og autentifikasjon

- Identifikasjon: Hvem er jeg?
- Autentifikasjon: Er jeg den jeg utgir meg for å være?

- Bilskilt kan være identifikasjon (uten autentifikasjon)
- Brukes for registrering av kredittkjøp

Viktige skiller

- Betaling: Overføring av betalingsmidler
- Registrering av transaksjoner som skal betales.
- Forskuddsbetaling av varer eller tjenester

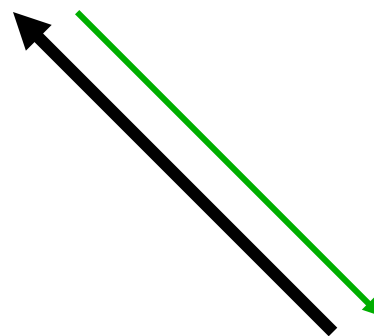
To modeller: Debet- og kreditoverføring

- Debetoverføring
- Sjekk, manuelle korttransaksjoner
- Direkte debitering

UNIVERSITETET
I OSLO

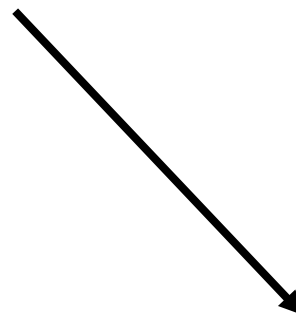
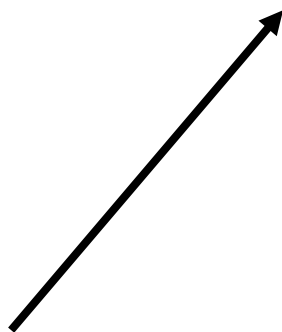
Debetoverføring

UNIVERSITETET
I OSLO

Kreditoverføring

Kronologi

- Hawala – ca 700
- **Postanvisning fra 1883**
 - Telegramanvisning fra 1888
- **1892 Lov om Norges Bank**
- **Sjekkloven 1932**
 - Avløste lov om visse anvisninger (checks) av 3. august 1897 nr. 3
 - Nærmest en blåkopi av Genevekonvensjonen om sjekker fra 1931
- **Gjeldsbrevloven 1939**
 - Inneholder bestemmelser om betalingssted i §§ 3 og 4
 - Betalingssted er stort sett uinteressant når vi betaler til konto
- **Postgiro – ikke lovregulert – 1943**
 - Først i Østerrike i 1883
 - 1946 Upublisert (i Lovtidende) forskrift etter Postloven

Kronologi - forts

- **1960-70 tall: Lønnskonti med sjekker**
- **1973 – Bankgiro – ikke (lov)regulert**
- **1970-80 tall: Nettbank for bedriftskunder**
- 1977 – SWIFT
- 1978 – USA: Electronic Funds Transfer Act
- 1984 – Danmark: Lov om betalingskort
- **1985 – Kredittkjøpsloven**
- **1985 – Lov om Norges bank og pengevesenet**
- **1996 – første norske nettbank til forbruker (Sparebanken Hedmark og Landsbanken AS)**
- 1996 – UNCITRAL Model Law on International Credit Transfer
- **1996 – postgiro avviklet, bankgiro overtok**

- **1999 – Lov om finansavtaler og finansoppdrag (Finansavtaleloven 1999)**
 - Rett til å betale til konto
 - Betalingstidspunkt
- **2002 – Lov om epengeforetak**
- **2004 – BankID**
- 2007 – PSD 1
- 2015 – PSD 2
- **2020 - (2023) Finansavtaleloven 2020**
- **2021 – Sjekktjenesten avvikles**

- **1999 – Lov om finansavtaler og finansoppdrag (Finansavtaleloven 1999)**
 - Rett til å betale til konto
 - Betalingstidspunkt
- **2002 – Lov om epengeforetak**
- **2004 – BankID**
- 2007 – PSD 1
- 2015 – PSD 2
- **2020 - (2023) Finansavtaleloven 2020**
- **2021 – Sjekktjenesten avvikles**
- 2023 – PSD 3 utkast
 - Digital Euro
 - Kontanter som tvungne betalingsmidler

Fra 1940-tallet

- Kraftig utvikling av nye tjenester
 - Kreditoverføring (girotjenester)
 - Lønnskonti (med sjekk)
 - Betalingskort
- Nesten ingen ny lovgivning mellom 1939 og 1999

Utredninger / teori

- Noe om sjekker fra 1930-tallet
- Spredt om enkelttemaer i obligasjonsrettslig litteratur
- 1976: Inger Marie Dons Sitre: Studentavhandling om bankgiro
- **NOU 1977:56 Databehandling i betalingsformidlingen**
- **NOU 1979:16 Betalingsformidling** Konkluderte med ikke behov for lovgivning
- Diverse interne bankutredninger
- Mine arbeider i 1983 og 1993.
- **NOU 1994:19 Finansavtaler**
- **NOU 1996: 24 - Betalingssystemer m.v.** Utredning nr. 3 fra Banklovkommisjonen
- **NOU 2008: 21 Nettbankbasert betalingsoverføring.** — Utredning nr. 21 fra Banklovkommisjonen

Fra verdipapirer til meldinger

- Kontanter: Myntene og sedlene har verdi i seg selv
– Hvorfor har Fiat-penger verdi?
- Advisert giro?
- Betalingsordrer og andre meldinger i et kreditoverføringssystem (giro)

Kreditoverføring

Melding: Betalingsinstruks

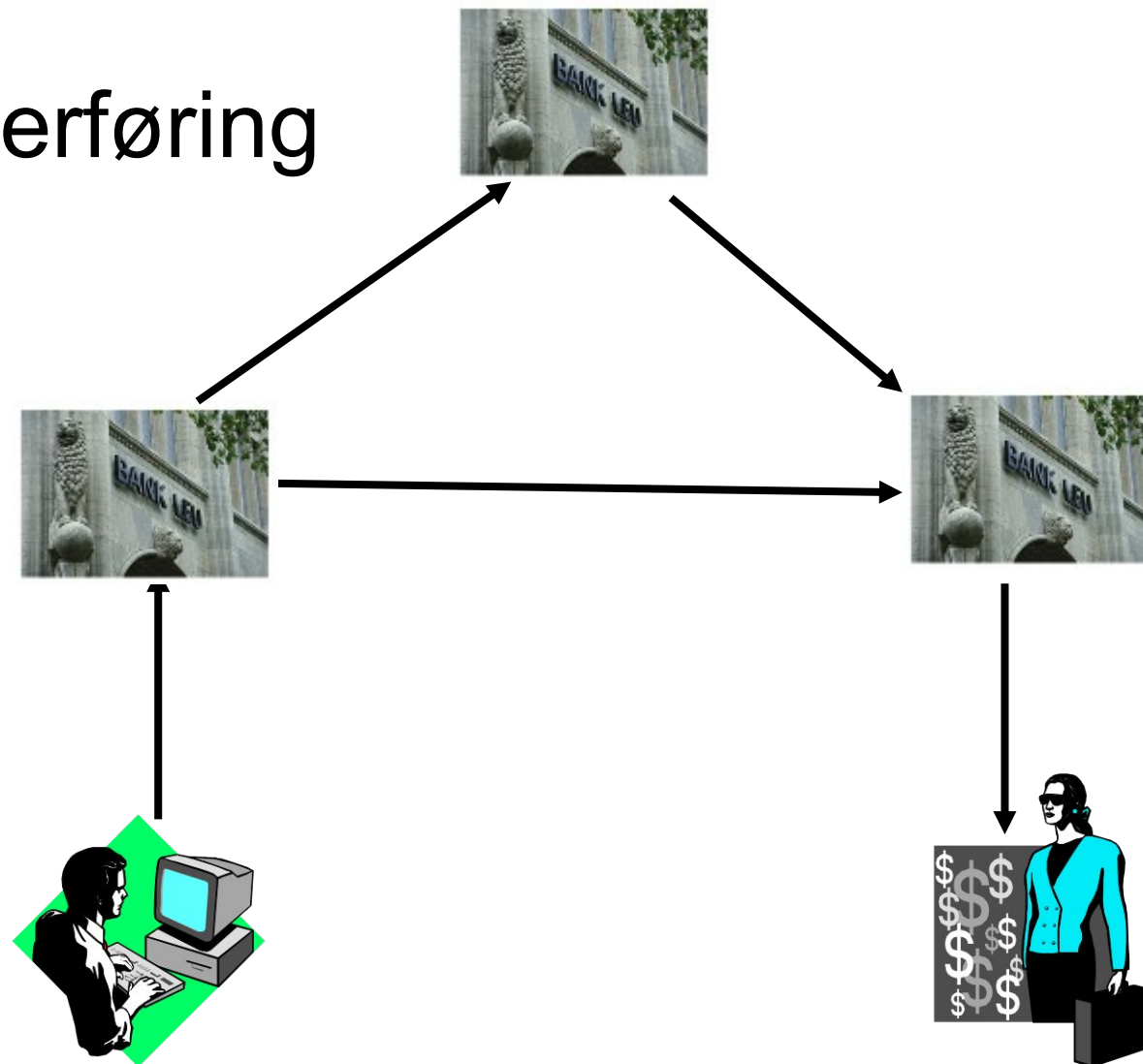

(Melding om kreditering)

Kreditoverføring

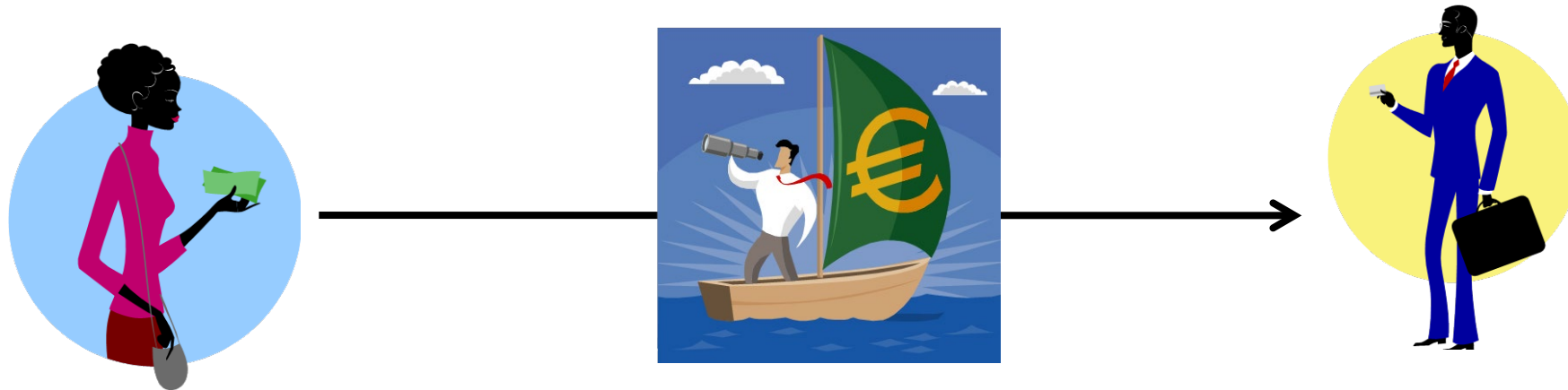

Fra verdipapirer til meldinger

- Kontanter: Myntene og sedlene har verdi i seg selv
- Advisert giro?
- Betalingsordrer og andre meldinger i et kreditoverføringssystem (giro)
- Betaling skjer ved endringer i fordringsbalansen og oppdateringer av regnskaper (konti).
- Det som formidles er ikke betalingsmidler, men meldinger
 - Instruksjoner om transaksjoner (betalinger) som skal gjennomføres
 - Meldinger om at de er gjennomført

Betalingsformidling med kontanter

Transport av verdifulle gjenstander: Verditransport

Det er fysiske objekter

- Objektene må overlever
- Eller sendes
- Transporten er langsom
- Den er kostbar
- Det er høy risiko
- (Hvordan økonomi)
- Arkiv -15

erunder fer
, skal utbet
via
bank eller foretak med rett til å drive betalingsformidling til
arbeidstakers konto. Første punktum gjelder likevel ikke
dersom slik betalingsmåte er umulig eller svært byrdefull
for arbeidstaker eller arbeidsgiver.

Betalingsformidling med kontopenger

- Ingen fysisk transport av verdier
- Det som formidles er meldinger, ikke noe som i seg selv har verdi
- Om en melding går tapt, går ingen verdier tapt. Men det kan gi forsinkelser i oppgjøret
- En melding (instruks) kan feilbehandles, og spørsmålet blir om feil betaling er frigjørende for banken

- Fra transportrett- til informasjonsrett

Tre «jordskjelv»

- 1974 – Herstatt bank – tidsrisiko
- 1985 – Bank of New York – systemisk risiko
- 1986 – Libyan Arab Foreign Bank – landrisiko

Tre «jordskjelv»

- 1974 – Herstatt bank – tidsrisiko
- 1985 – Bank of New York – systemisk risiko
- **1986 – Libyan Arab Foreign Bank – landrisiko**

OLAV TORVUND

FORMUERETTEN i informasjonssamfunnet

UNIVERSITETET
I OSLO

Selger

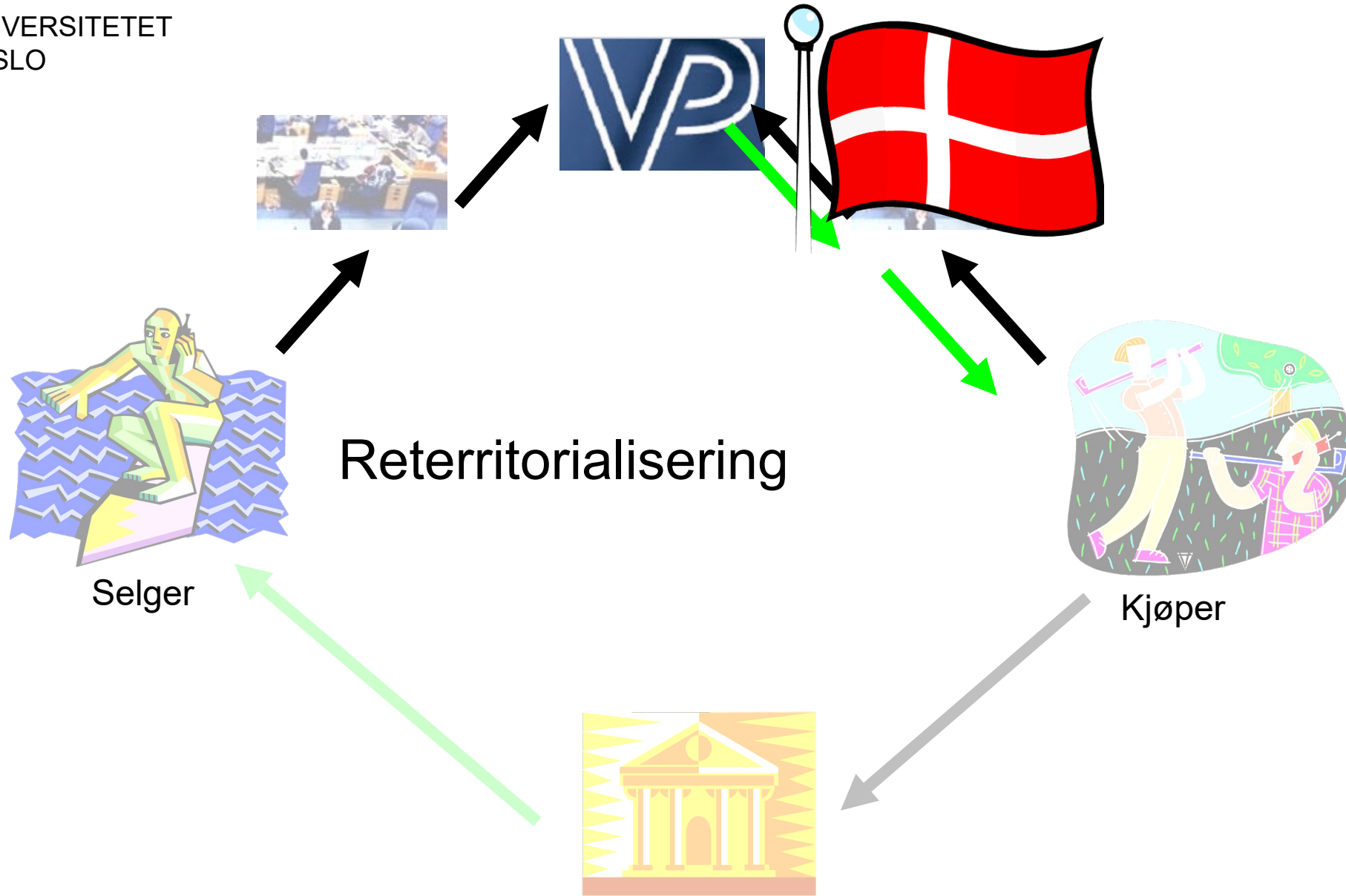
Deterritorialisering

Kjøper

UNIVERSITETET
I OSLO

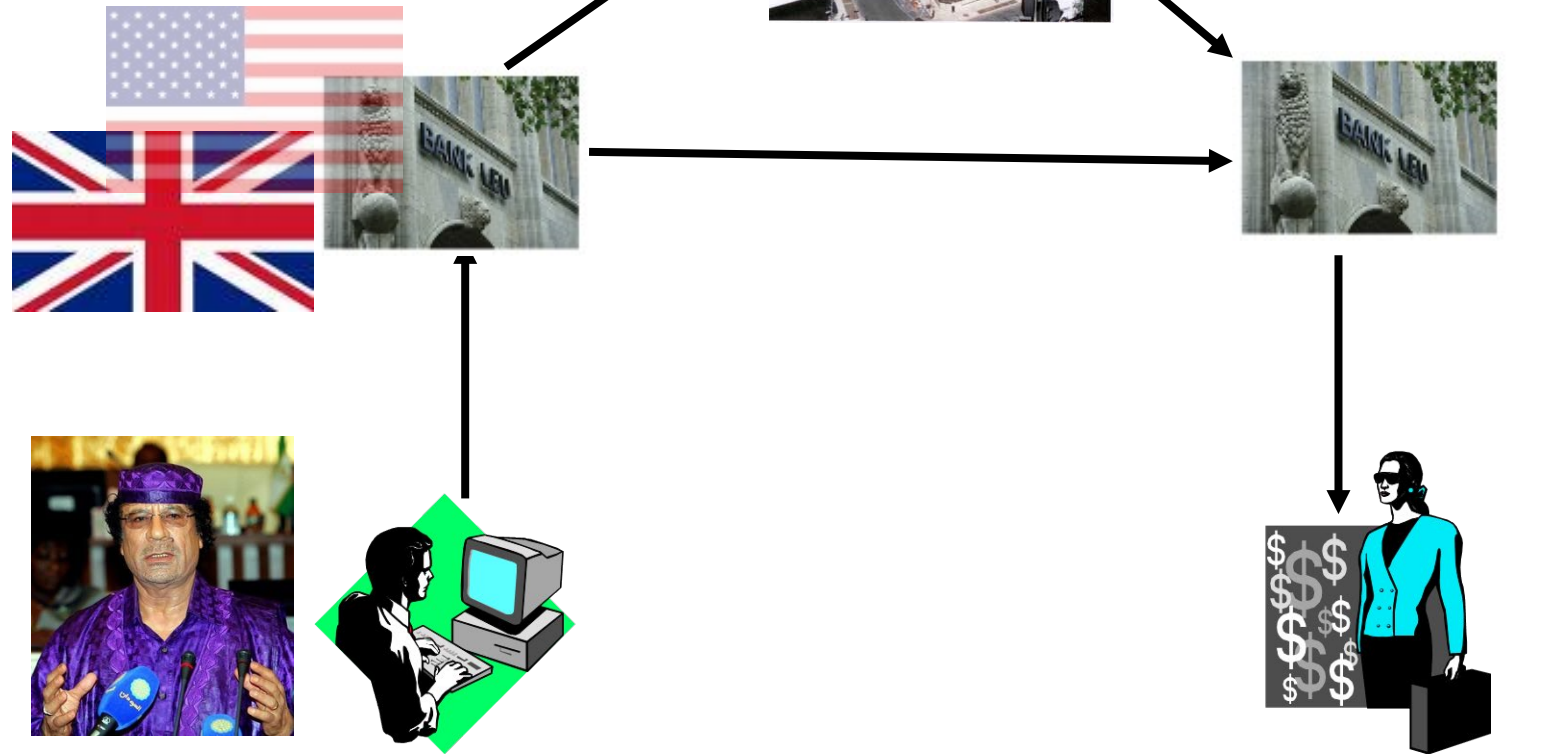
UNIVERSITETET
I OSLO

1986

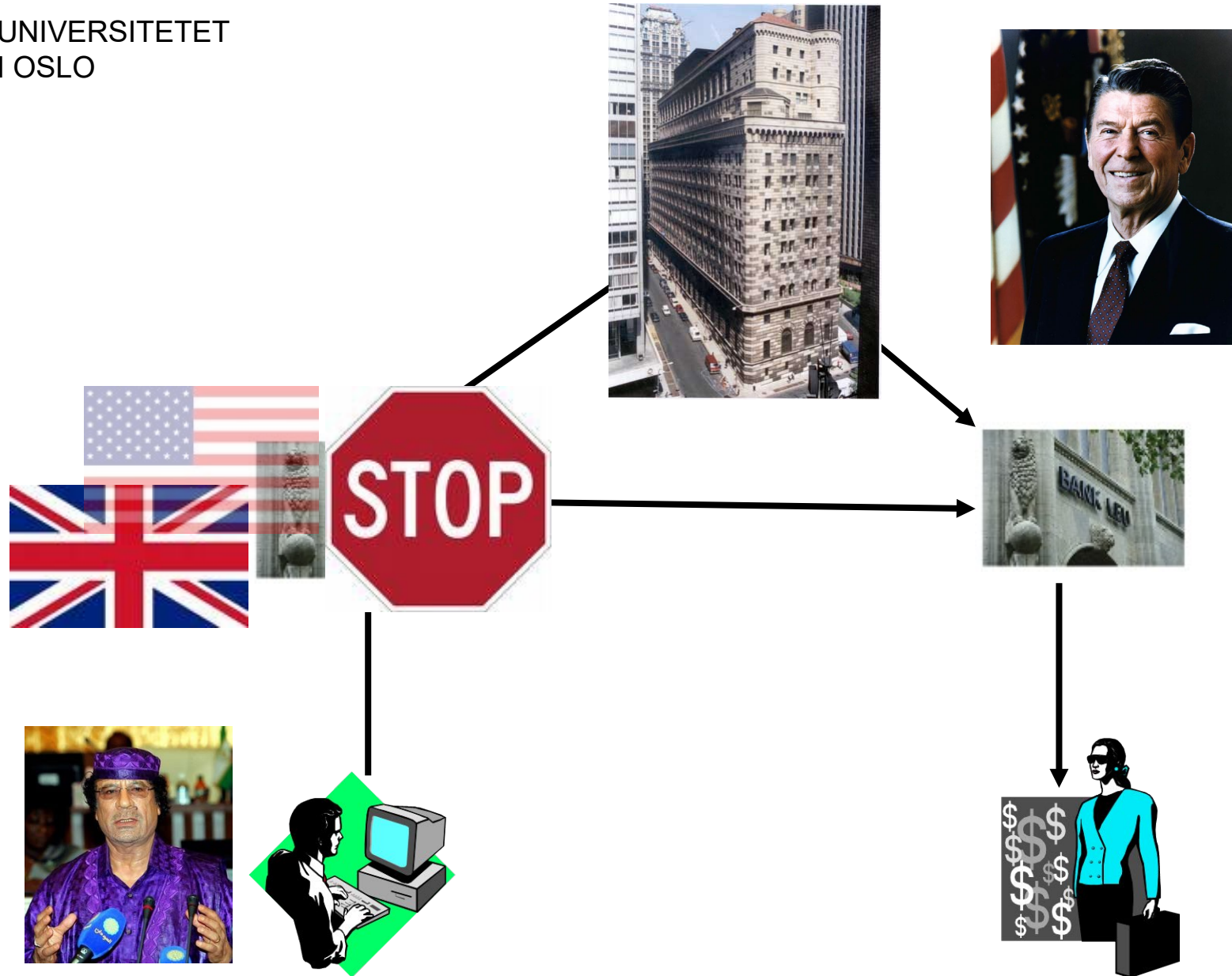

UNIVERSITETET
I OSLO

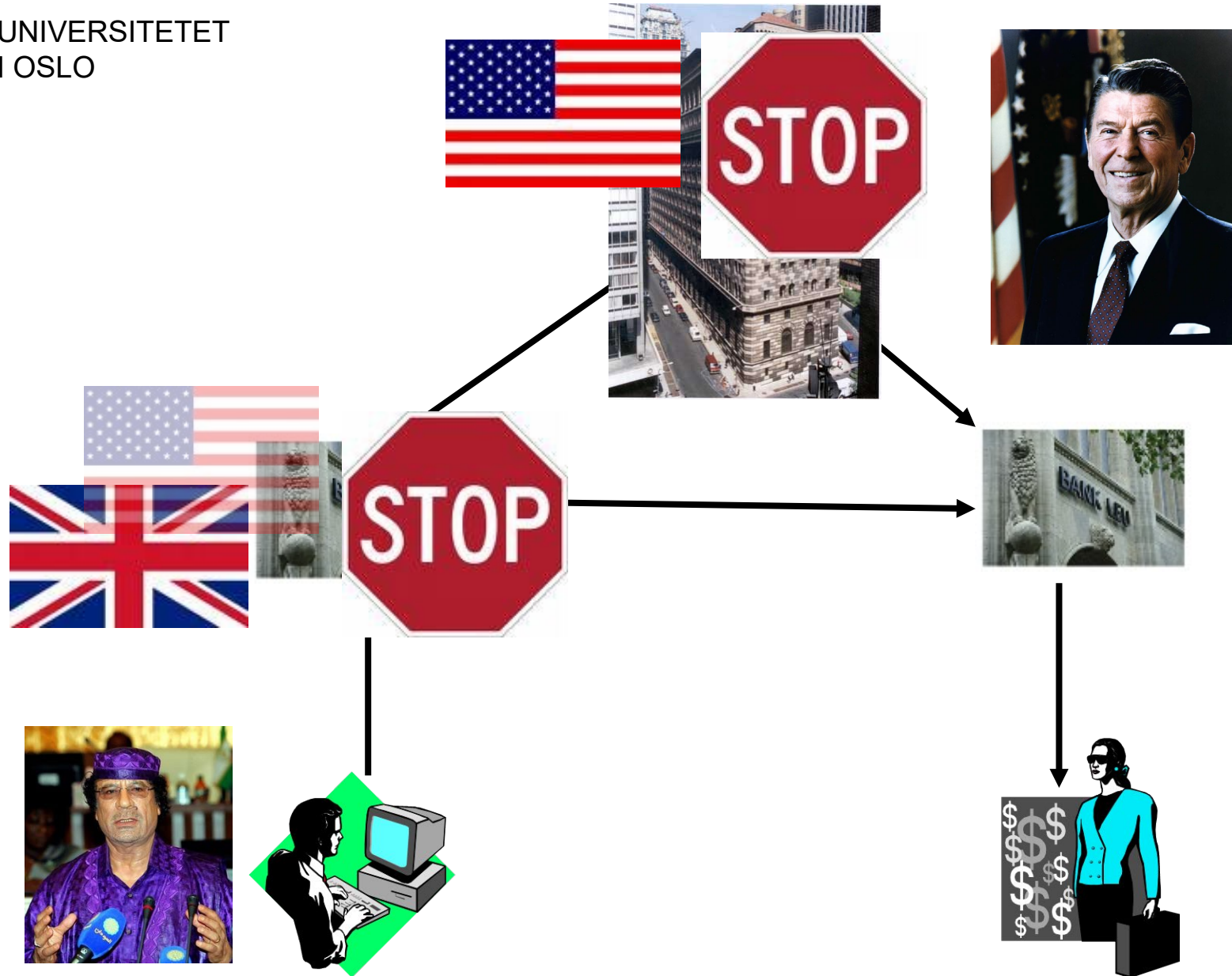

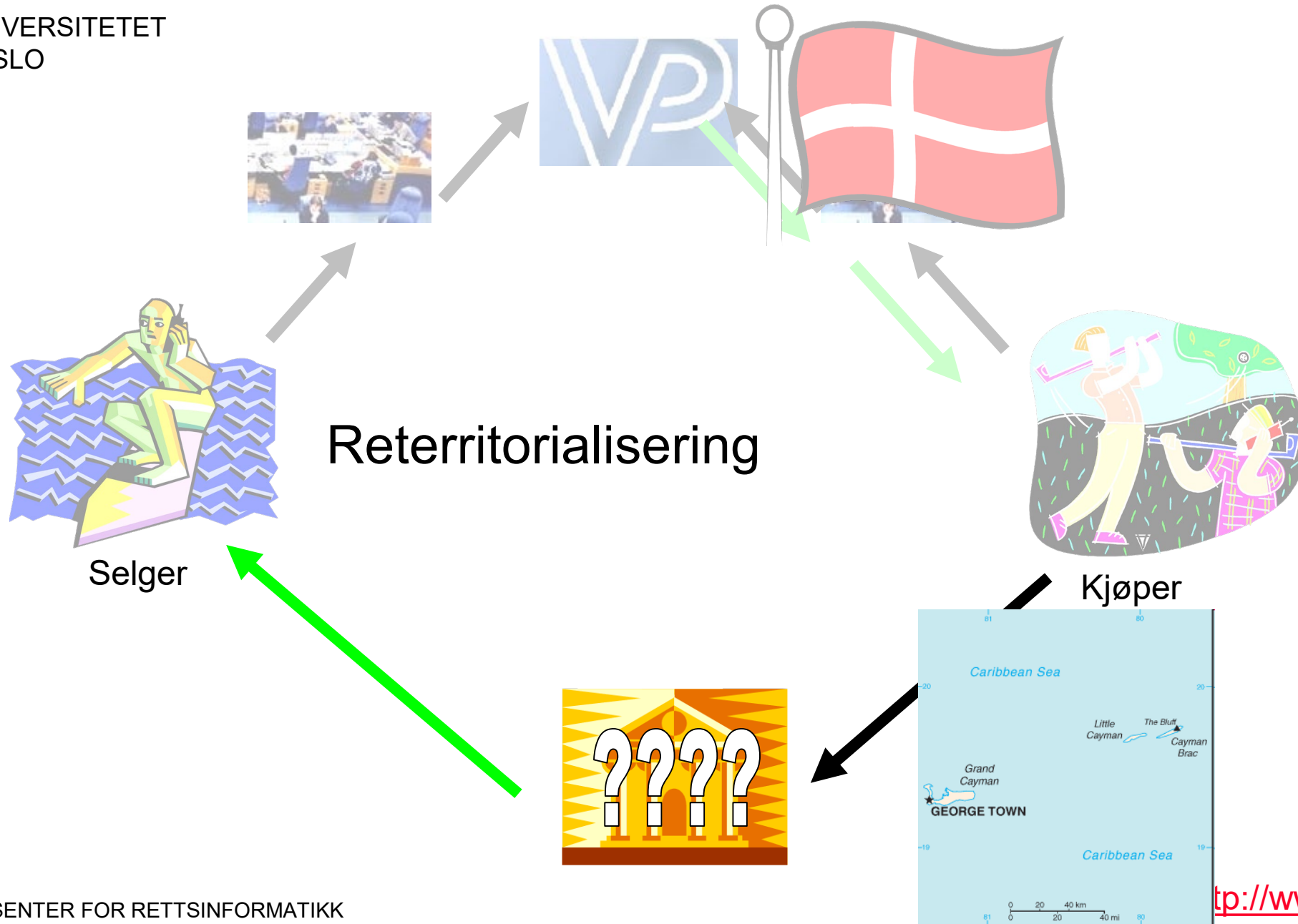
UNIVERSITETET
I OSLO

UNIVERSITETET
I OSLO

UNIVERSITETET
I OSLO

PSD 3

Rättviks Glass

**Vi värnar om våra
medarbetares arbetsmiljö,
därför är detta
en kontantfri kiosk.**

**Välkommen att
betala med kort!**

Proposal for a regulation on the legal tender of euro banknotes and coins

- Art 5 1.
 - «By way of derogation from Article 4(2), a payee shall be entitled to refuse euro banknotes and coins in any of the following cases:
 - » (b) where, prior to the payment, the payee has agreed with the payer on a different means of payment

Proposal for a regulation on the legal tender of euro banknotes and coins

- Art 2 (1) siste pkt
 - «To ensure the effectiveness of the legal tender of cash, this Regulation applies also to ex ante unilateral exclusion of payments in cash and to the access to cash.»
- Art 5 nr 4
 - “‘ex ante unilateral exclusions of cash’ means a situation when a retailer or service provider unilaterally excludes cash as a payment method for example by introducing a ‘no cash’ sign. In this case, the payer and payee do not freely agree to a means of payment for a purchase;”

The End

